

**RELAȚIA DINTRE STILUL PARENTAL
ȘI INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ
A PĂRINȚILOR CARE AU COPII
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

APRECIERI ALE LUCRĂRII	9
REZUMAT	11
INTRODUCERE	13
CAPITOLUL 1. REVIEW AL LITERATURII	17
1.1. Stilurile parentale.....	17
1.1.1. Importanța <i>parenting</i> -ului.....	17
1.1.2. Stilurile parentale – definiții	18
1.1.3. Tipologii ale stilurilor parentale	18
1.1.4. Modele teoretice ale stilurilor parentale.....	20
1.2. Inteligența emoțională	28
1.2.1. Emoțiile și importanța acestora.....	28
1.2.2. Inteligența emoțională – istoric, definiții, modele teoretice.....	29
1.2.3. Modele ale inteligenței emoționale.....	32
1.3. Parentalitatea și inteligența emoțională – consecințe asupra dezvoltării copiilor	36
1.3.1. Atașamentul și stilurile parentale.....	36
1.3.2. Stilurile parentale și autoeficacitatea și performanța academică.....	37
1.3.3. Stilurile parentale și inițiativa creșterii personale și stima de sine.....	38
1.3.4. Stilurile maternale și determinanții acestora.....	38
1.3.5. Practicile parentale și stima de sine, comportamentele problematice și competența adolescenților.....	39
1.3.6. Factorii familiali și parentalitatea	40
1.3.7. Relația dintre stilurile parentale, competența parentală și inteligența emoțională.....	41
1.3.8. Stilul parental, inteligența emoțională și sănătatea psihologică a copiilor	42
1.3.9. Relația dintre stilurile parentale și inteligența emoțională a elevilor din ciclul primar	43
1.3.10. Stilurile parentale, inteligența emoțională și sănătatea psihologică a copiilor	44
1.4. Studii și cercetări empirice referitoare la parentalitate, stiluri parentale și inteligența emoțională în rândul părinților și al copiilor	46

CAPITOLUL 2. DESIGNUL CERCETĂRII	52
2.1. Scopul cercetării.....	52
2.2. Obiectivele cercetării.....	52
2.3. Ipotezele cercetării.....	52
2.4. Variabilele cercetării.....	53
2.5. Etapele cercetării.....	54
2.6. Tipul cercetării.....	54
2.7. Metoda de cercetare.....	54
2.8. Eșantionul și procedura de culegere a datelor.....	55
2.8.1. Eșantion.....	55
2.8.2. Instrumente utilizate în cadrul cercetării.....	56
2.9. Strategia de analiză a datelor.....	59
2.10. Rezultatele cercetării.....	60
2.10.1. Analize preliminare. Statistici descriptive și de frecvențe.....	60
2.10.2. Analiza cantitativă. Corelații statistice.....	70
CAPITOLUL 3. DISCUȚII ȘI CONCLUZII	86
3.1. Discuții.....	86
3.2. Puncte tari, limite ale cercetării, implicații viitoare.....	96
3.3. Concluziile studiului.....	98
BIBLIOGRAFIE.....	101
ANEXA 1. Chestionare.....	109
ANEXA 2. Sintaxa.....	116

1.1. STILURILE PARENTALE

1.1.1. Importanța *parenting*-ului

Parenting-ul sau *parentajul* reprezintă o activitate complexă care se referă la procesul prin care părinții îi îngrijesc pe copiii până când aceștia ajung la nivelul de maturitate necesară pentru a avea grijă de ei înșiși, precum și la responsabilitățile sociale ale acestora față de copiii lor (Meridian Webster's Learners Dictionary.com). Înțelegem că *parenting*-ul este un proces de socializare prin care părinții își transferă valorile culturale, credințele, tradițiile și normele, precum și alte comportamente dezirabile din punct de vedere social și cultural copiilor, adolescenților și tinerilor adulți pentru a fi buni cetățeni și pentru a atinge competențele adulților. *Parenting*-ul include mai multe comportamente specifice care acționează independent și împreună pentru a influența rezultatele copiilor. Deși vorbitul sau cititul cu voce tare de către părinți poate influența dezvoltarea copiilor, dacă ne uităm la orice comportament specific al părinților, izolat, acesta poate fi înșelător (Darling, 1999).

Un *parenting* este eficient atunci când favorizează dezvoltarea abilităților socio-emoționale ale copiilor din perspectiva unui aport semnificativ al acestora în cadrul societății și determină ca viața lor să fie fericită (Grusec *et al. apud* Rusu, 2017).

Creșterea abuzurilor asupra copiilor, neglijarea lor, problemele de comportament, delincvența și crimele au atras o atenție sporită asupra *parenting*-ului și o necesitate stringentă a educației parentale (Taylor *et al.*, 2000). Cercetările arată că un *parentaj* negativ determină efecte negative reale, iar unul pozitiv, bun, are efecte extrem de benefice asupra sănătății copiilor. Studiile au demonstrat că parentalitatea incorectă corelează pozitiv cu abuzurile asupra copiilor, iar lipsa parentalității pozitive conduce la probleme sociale, emoționale și

intelectuale în rândul copiilor (Sea *et al.*, 2014, Burlaka *et al.*, 2017). Abilitățile inadecvate ale părinților reprezintă un factor de risc pentru maltratarea și violența împotriva copiilor (Tolan *et al.*, 2006).

Unii specialiști au observat că în prezicerea stării de bine a copiilor sunt mai puțin importante practicile specifice parentale față de modelul general de *parenting*, majoritatea specialiștilor având ca bază a descrierii modelului general de *parenting*, conceptul Dianei Baumrind al stilului parental (Darling, 1999), prin stil parental general înțelegându-se un tipar larg de practici și atitudini parentale ce asigură fondul emoțional în care comportamentul părintelui este interpretat și exprimat de copii (Rhee, 2008).

1.1.2. Stilurile parentale – definiții

Constructul de *stil parental* este utilizat pentru a surprinde variații normale ale încercărilor părinților de a-și controla copiii și a socializa cu aceștia (Baumrind, 1991 *apud* Darling, 1991; Lightfoot *et al.*, 2009), pentru a defini reflecția relațiilor dintre părinți și copii și a calităților dintre aceste relații, atașamentul emoțional în care părinții își sprijină copiii și adolescenții (Darling & Steinberg, 1993), reprezintă modalitățile adoptate de părinți în creșterea copiilor care vor avea un efect asupra dezvoltării personalității acestora (Akthar, 2012), un complex de strategii utilizate de părinți pentru a controla comportamentele copiilor (Vafaeenejad *et al.*, 2019).

Diferențind parentalitatea de stilul parental, Turliuc (2007) arată: „conduitele parentale specifice sunt mai puțin importante în predicția bunăstării fizice și psihice ale copilului, comparativ cu *pattern*-urile mai largi ale parentalității numite și stiluri parentale”.

1.1.3. Tipologii ale stilurilor parentale

Tipul de stil parental se stabilește în funcție de tipologiile luate drept criteriu:

a) *unidimensionale* sau b) *bidimensionale*.

Tipologia unidimensională ia în considerare modalitatea de exercitare a *autorității* și este reprezentată de modelul lui Lewis (1939) care propune trei stiluri: *democratic*, *autocratic* și stilul *laisser-faire*, de tipologia lui Schaefer care diferențiază: stilul *democratic-cooperant*, stilul *indulgent*, stilul *autorizat* și stilul *neglijent/indiferent*, ca reprezentări ale stilurilor de conducere în medii organizaționale (Orîndaș, 2018). Acestea li se alătură Philippe Malrieu care are o altă clasificare a stilurilor parentale: stilul *stimulator*, stilul *securizant-protector* și stilul *laisser-faire* (Solovei & Eșanu, 2007).

Tipologia bidimensională ia în considerare dimensiunile: *afectivitate*, referindu-se la securitate/insecuritate și *autoritate* din punct de vedere al controlului, al toleranței, al permisivității), reprezentată de sociologul francez Lautrey care stabilește, în funcție de structura internă a familiei, trei stiluri educative (parentale): *suplu/flexibil*, *rigid* și *slab* (Stănciulescu, 1997).

Adler stabilește trei tipuri de stiluri parentale, referindu-se la relația părinte-copil: *hipertolerant*, *rejectiv*, *adaptativ*. Acesta consideră că mama este „figura” care joacă rolul esențial în viața copilului, formarea și dezvoltarea sentimentelor sociale, precum și al atitudinii cooperante pentru viața de adult a acestuia (Macsinga, 2015).

Cercetările pe tema pluralismul stilurilor educative au sintetizat organizarea acestora în funcție de două direcții (Kellerhals & Montandon, 1991 *apud* Stănciulescu, 1997):

- a) *direcția autoritate/liberalism* sau *constrângere/permisivitate*;
- b) *direcția dragoste/ostilitate* sau *atașament/respingere*

Stănciulescu (1997) ia în considerare pentru *prima axă* indicatori referitori la:

- limitele și constrângerile pe care le impun părinții pentru activitățile copiilor;
- responsabilitățile acordate copiilor;

- modalități de realizare a controlului parental;
- rigurozitatea aplicării și a controlului regulilor.

Pentru *axa a doua*, indicatorii luați în considerare sunt:

- gradul de participare al părinților la activitățile copiilor;
- sprijinul oferit copiilor;
- timpul rezervat activităților cu copiii;
- receptivitatea față de emoțiile și nevoile copilului (Stănciulescu, 1997).

În literatura de specialitate, aceste două axe/dimensiuni utilizate în definirea stilurilor parentale poartă denumirile de *control parental* sau *exigență și căldură părintească* sau *receptivitate/acceptare*.

Dimensiunea *controlului parental* (*exigență – demandingness*) al comportamentului copiilor se referă la monitorizarea, supravegherea și controlul copiilor, stabilirea regulilor și a consecințelor. Prin disciplinare, părinții solicită copiilor să manifeste comportamente și atitudini potrivite în adaptarea la diferitele situații de conviețuire socială, să respecte reguli acceptate de societatea contemporană (Bonchiș, 2011).

Cercetătorii definesc *căldura părintească* (*receptivitatea/acceptarea – responsiveness*) ca fiind dimensiunea care se referă la nivelul de susținere al copilului, suportul emoțional, apropierea față de acesta (Harwood *et al.*, 2010), favorizează individualitatea, autoreglarea și afirmarea de sine prin a fi adaptat, util, în conformitate cu nevoile speciale ale copilului și cererile sale (Baumrind, 1991). Copilul are absolută nevoie de prezența mamei în formarea personalității sale, însă clădirea unei personalități puternice are la bază și dragostea necondiționată a acesteia (Osterrieth, 1976 *apud* Bonchiș, 1998).

1.1.4. Modele teoretice ale stilurilor parentale

a) Modelul Diana Baumrind

Încă din anii '60 ai secolului al XX-lea studiul *parenting*-ului a reprezentat o temă de interes pentru specialiști, semnalează Robinson

et al. (1995). Diana Baumrind, psiholog, în două studii (Baumrind, 1967; Baumrind & Black, 1967) a cercetat comportamentul unor eșantioane de copii preșcolari din America. Pe baza observațiilor de la domiciliu, a observațiilor de laborator și a interviurilor acordate de părinți, în cadrul primului studiu, a practicilor școlare și a practicilor parentale în cel de-al doilea studiu, Baumrind a identificat trei stiluri parentale asociate cu trei tipare de comportamente ale copiilor. Astfel, stilul autorizat (nivel ridicat de reacție și exigență) a fost asociat cu un comportament asertiv, cu încredere în sine, stilul autoritar (reacție scăzută și exigență ridicată) a corespuns unui comportament retras și nemulțumit al copilului, iar stilul permisiv (receptivitate ridicată și exigență scăzută) a fost asociat cu un autocontrol scăzut și încredere în sine scăzută (Power, 2013).

Într-un al treilea studiu, psihologul Diana Baumrind (Baumrind, 1971) a folosit o abordare configurațională pentru definirea stilurilor parentale având ca argument faptul că influența oricărui aspect al parentalității (ideologie, cerințe ale maturității, utilizarea tehnicilor specifice de disciplinare) depinde de configurația tuturor celorlalte aspecte. Cercetătoarea a studiat comportamentele părinților acasă și modul în care acestea afectează socializarea copiilor. Tipologia stilurilor parentale dezvoltată de cercetătoare nu include *parenting* deviant observat în familii abuzive sau neglijente. Parentalitatea normală, admite Baumrind, gravitează în jurul consecințelor controlului parental. Deși părinții pot fi diferiți în modul în care încearcă să controleze și să socializeze cu copiii lor și modul cum fac acest lucru, se presupune că principalul rol al părinților este acela de influențare, învățare și control al copiilor (Darling & Steinberg, 1993).

În urma rezultatelor și observațiilor obținute, Diana Baumrind a formulat binecunoscuta sa teorie referitoare la parentalitate și influența sa asupra dezvoltării copiilor (Baumrind, 1976; Ang & God, 2006 *apud* Rosli, 2014), primul model teoretic al stilurilor parentale aparținându-i acesteia (Baumrind, 1971) cu trei stiluri principale de interacțiune

familială: *permisiv, autoritar și „autorizat” (authoritative)* (Baumrind, 1970, 1971; Stănciulescu, 1997; Ang & God, 2006).

Tipologia stilurilor parentale propusă de Baumrind se bazează pe două dimensiuni: *receptivitatea și exigența* (Areepattamannil, 2010). *Receptivitatea* este înțeleasă ca acceptare, suportabilitate parentală, iar *exigența* reprezentând nivelul așteptărilor părinților față de maturitatea comportamentului copiilor (Baumrind, 2005). Gradul de căldură și controlul exercitat de părinți contribuie la înțelegerea contribuției acestora la starea de bine emoțională a copiilor. Fiecare dintre stilurile parentale creează un climat emoțional diferit contribuind astfel la dezvoltarea inteligenței emoționale a copiilor. În timpul socializării cu copiii lor, părinții oferă primul context de recunoaștere și comunicare a mesajelor afective. Comunicându-le mesajele copiilor, părinții se așteaptă ca aceștia să fie capabili să le decodeze și să răspundă cu suficientă maturitate (Olutope *et al.*, 2019).

Stilul competent – corespunde părinților fermi și calzi care stabilesc reguli și limite, au așteptări clare față de copii lor, monitorizează comportamentul acestora. În timp ce comunică deschis cu copii lor, aceștia nu intră abuziv în viața copiilor, nu-i restricționează (Baumrind, 1991), direcționează activitățile copiilor într-o manieră rațională, orientată către probleme, încurajează dialogul, împărtășesc raționamentele din spatele deciziilor, solicită ca aceștia să-și exprime propriile raționamente în cazul în care nu vor să se conformeze cu cerințele părinților, oferă autonomie și spațiu pentru interesele individuale ale acestora. Copiii nu sunt pedepsiți, ci primesc sprijin din partea părinților în cazul divergențelor părinte-copil. Calitățile lor sunt apreciate, părinții stabilind și standarde pentru conduita viitoare (Baumrind, 1966, 1967), sunt încurajați să fie asertivi, responsabili social, cooperanți cu cei din jur, le cultivă independența în acțiune. Cei care provin din familii care au utilizat stilul competent vor învăța să negocieze și să participe la discuții (Baumrind, 1991), au o stimă de

sine ridicată, au încredere în sine, curiozitate și popularitate (Buri *et al.*, 1988). Studiile arată că există o asociere negativă între *parenting*-ul competent și internalizarea și externalizarea problemelor precum problemele de conduită, anxietatea și agresivitatea din copilărie și adolescență (Steinberg *et al.*, 2006).

Stilul autoritar (dictatorial) – corespunde unui stil parental cu un nivel excesiv de autoritate, manifestată printr-un control ridicat asupra comportamentului copiilor, impune reguli și limitări rigide și cu un nivel scăzut al căldurii părintești. Important este pentru părinți ca regulile să fie respectate de copiii lor, fără ca aceștia să pună întrebări, intervenția părinților și controlul comportamentelor fără ezitare spre binele copiilor. Ei consideră că tot ceea ce spun ar trebui acceptat de către copii fără nicio îndoială, în timp ce aceștia nu le oferă sprijin și nu-i încurajează pe copii (Bartell, 2005). În cazul comportamentelor indezirabile, copiii suportă pedepse verbale sau fizice, dar comportamentele pozitive ale acestora nu sunt încurajate. Dorința acestor părinți este eliminarea comportamentelor indezirabile în relațiile lor cu copiii (Lamb & Baumrind, 1978; Johnson, 2006), având așteptări mult mai mari decât capacitățile lor reale (Cunningham, 1993). Atât atitudinile cât și întreg comportamentul părinților pot afecta caracteristicile personalității copiilor și adaptarea lor la mediu (Johnson, 2006). Copiii părinților autoritari nu-și dezvoltă aptitudinile de comunicare, pot avea o încredere în sine scăzută, sunt introvertiți în relațiile cu ceilalți, pot fi agresivi (Santrock, 1998; Bartell, 2005). O meta-analiză a 47 de studii realizată de Rothbaum & Weisz (1994) a concluzionat despre controlul parental excesiv și lipsa căldurii părintești care cresc problemele comportamentale cum ar fi: frica, anxietatea, furia, agresivitatea, posesivitatea, stima de sine scăzută (Rothbaum & Weisz, 1994).

Stilul permisiv (indulgent) – poate fi descris cu un nivel scăzut al controlului asupra comportamentului copiilor și cu nivelul al căldurii